

pogledu nedostaten. Izdal je zaradi tega na vse okrajne šolske svete poseben razglas, s katerim se ima na ponavljanih šolah uvesti pouk v kmetilstvu. Obenem je izdal tudi podrobnejši načrt za ustanavljanje kmetijsko nadaljevalnih šol, ki naj bi se bile vpeljale posebno na večrazrednih ljudskih šolah.

Do izvedbe tega razglašala pa ni prišlo, v kolikor se tiče nadaljevalnih šol. Pač na se je upeljal kmetijski pouk na ponavljanih šolah, toda tudi ne splošno, ampak le po gotovih šolah.

Naučna uprava je vpeljala za pospeševanje kmetijskega pouka tudi kmetijski pouk na učiteljskih in te priredila tudi v tem času nekaj kmetijskih tečajev za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah, najprej na bivši vinarski in sadjarski šoli na Slavu, že leta 1883., in potem na kmetijski šoli na Grmu, da je že precejšnje število učiteljev dovršilo te kurze, ali vse to ni dosti pomagalo pri osnovni nadaljevalni tečaju.

Vzroke, da nismo do danes prišli do nadaljevalne šole na deželi, iščemo lahko navzgor in navzdol.

Naučna uprava je pri vseh njenih odredbah premalo intenzivno pospeševala to vprašanje in se je zaradi tega tudi premalo delala. To sklenamo lahko iz dejstva, da se v teh 44. letih, odkar imamo načrt za nadaljevalno šolo ni pravzaprav ničesar ukrenilo v izpolnitev učnega načrta za nadaljevalno šolo.

Dočim so se ustanovljale, urejevale in popolnjevale obrtne- in trgovske nadaljevalne šole, se ni za kmetijsko-nadaljevalne tečaje ničesar storilo, kar bi bilo lažje omogočilo nastanek teh tečajev.

Prvotna zasnova je bila namreč taka, da se ni mogel ta pouk ne pričeti, ne nadaljevati in uspešno razvijati.

Na ponavljanih šolah se je vpeljal kmetijski pouk, toda ostal je v obče nedostaten, in sicer iz sledečih vzrokov.

Prva in glavna napaka je bila ta, da se je pouk iz kmetilstva uvrstil v ponavljano šolo kot postranski predmet, ki naj se poučuje v izrednih urah in le po eno uro na teden poleg zakonito predpisanih in obveznih učnih predmetov, ki so zavzemali brez krščanskega nauka po 4 ure na teden.

Druga napaka je tičala v tem, da se k temu pouku ni smel nihče siliti, da je bil ves pouk fakultativen za učenca kakor tudi za učitelja.

Kaj pomeni to v naših razmerah po deželi, si lahko vsak sam predstavlja.

Slabo je vplivalo pa tudi to, da je manjkalo enotnega in smotnega učnega načrta in ravno tako tudi primerne strokovne vodstva in nadzorstva.

Da podpremo svojo trditev o nedostaten pouku, naj navedem sledeče številke. Kranjska dežela šteje okroglo 450 ljudskih šol. Po statistiki iz leta 1916/17. se je poučevalo kmetijsko komat na 69 šolah, tako da je bilo le 15% šol deležnih tega pouka, dočim je ostalo 85% šol brez vsakega kmetijskega pouka.

Okraji, ki štejejo na 40 do 50 šol, kakor n. pr. novomeški in kranjski so imeli kmetijski pouk le na 4 šolah. Črnomeljski okraj je bil v tem pogledu najslabši, kajti tam je 29 šol, in se je kmetilstvo poučevalo le na eni sami šoli.

Pa še ta pouk je bil brez vsakega smotnega načrta, kar se jasno vidi na številu ur, ki so bile posvečene temu pouku. Tako n. pr. da navedem samo en slučaj, je bilo v nekem dolenskem šolskem okraju na eni šoli 34 teoretičnih ur in samo 2 uri praktičnega pouka, na drugi šoli ravno istega okraja pa samo 6 ur teorije in 56 ur praktičnega pouka.

In tako se je z malimi izjemami gojilo tudi po drugih šolah in okrajih.

Načrti za kmetijski pouk, ki so jih predlagali učitelji na okrajne šole, oblasti so se kratkoma odobrili in na to bili še tako različni in neprimerni, to pa zooli le radi tega, ker je bilo na višjih mestih premalo smisla in zaradi tega tudi premalo zanimanja za ta postranski pouk, kateremu se ni pridrževalo potrebne važnosti.

Na metodnih mestih je manjkalo vodstva in nadzorstva.

Vzroka nezadostnih uspehov je iskati seveda tudi spodaj med učitelstvom samim, in sicer opravičeno, ker učitelji niso dobivali za svoj trud tistega priznanja, ki bi bilo neobhodno potrebno, ako naj se dobro stvar pospešuje.

Pri znano slabih gmočnih razmerah našega učitelstva, ki so vladale do zadnjega časa, niso prejemali za izredni pouk v kmetilstvu nagrad, kakor bi jim šle po vseh pravicah. Za ves pouk v kmetilstvu na vseh kranjskih šolah je bilo postavljeno le 3009 K. Ta znesek se je v zadnjih

letih od strani bivšega deželnega odbora nekoliko zvišal, in sicer na podlagi doseženih uspehov, vendar je ta kredit tako nizek, da ne more nobenega ogrevati za obilno delo, ki je v zvezi s poučevanjem kmetilstva v posebnih izrednih urah. In tako je današnji povsem nezadostni kmetijski pouk le naravna posledica takih-le razmer.

Tega položaja niso mogli spremeniti najboljši uspešni kmetijski tečaji, ki so se vršili svoji čas na Grmu, dasiravno so bili udeležniki vsi navdušeni za uvedbo nadaljevalnih tečajev.

Marsikatera beseda se je med tem časom izpregovorila in spisala v priloge reforme nadaljevalne šole, toda do danes brez pozitivnega ali vidnega uspeha.

Blizje se je stopilo rešitvi tega vprašanja sedaj pa voini, ko je postalo aktualno sploh vse vprašanje reforme naše osnovne šole.

Bilo je pred dobrim letom, 14. junija l. l., ko se je na posebni enketi razpravljalo o reformi nižjega strokovnega pouka. Takrat sem dobil tudi nalogo, da sestavim učni načrt za kmetijsko-nadaljevalno šolo. Temu pozivu sem se odzval.

Obdelovalo se je to vprašanje tudi na okrajni učiteljski konferenci v Krškem, lani 13. septembra, kjer sta imela referate nadučitelj Škuli in učiteljica Parkovič, prvi o kmetijsko-nadaljevalnih tečajih, druga o gospodinjstvo-nadaljevalnih tečajih. Udeležil sem se te konference na vabilo okrajnega šolskega nadzornika Stiasnyja.

Kakor znano, so se v načrt državnega zakona o narodnih šolah za kraljevstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev srolela že določila glede nadaljevalne šole, o katerih govori čl. 25., da se ima po končani osnovni šoli začeti in trajati dve leti, in sicer prvo leto obvezno, drugo pa neobvezno.

Kako se bo dalo to izvesti je seveda še vprašanje.

Zamisliti pa ni danes nobenega časa več, vsaj smo dosti dolgo odlašali in zavlačevali te tečaje. Čas je, da pridemo do dejanj.

Ako se je poverjeništvu za kmetilstvo sedaj iniciativno lotilo tega vprašanja, je le naravno, ker je ugodna rešitev kmetijsko-nadaljevalne šole v tesni zvezi z interesi, ki jih zasleduje naše poverjeništvu.

Prepričan sem, da se bo z nadaljevalno šolo veliko dobrega doseglo ne le pri mladini, ki potrebuje po končani osnovni šoli še pravstvene in stanovske vzgoje in skrbnega vodstva, ampak tudi v napredku našega kmetilstva.

Danes se ne gre pri kmetijski mladini samo za to, da ji damo na pot življenja samo gotovo mero splošne izobrazbe, ampak tudi za to, da jo ohranimo domači ljudi, da jo ohranimo svojemu poklicu, da jo stanovsko vzgojimo in pravstveno dvignemo in da ji vcepimo veselje do prirojenega kmetijskega dela.

Na noben način ne smemo kmetijsko mladino, ki odraste osnovni šoli, v vzgojnem oziru zanemarjati in ji pritrgovati pouk, ki se ji je že pred 44 leti namenil, ki se pa ni izvajal zaradi nedostatkov, ki smo jih sami krivi.

Naša mladina je po končani osnovni šoli že toliko godna in duševno razvita, da se začne zavedati svojega poklica in zanimati za stanovske zadeve.

Lahko bi se mi ugovarjalo, da imajo za kmetijsko-stanovsko izobrazbo skrbeti kmetijske šole, ki so v to poklicane in da naj se raje te pomnože. Ljudska šola pa naj ostane pri svojem splošno izobraževalnem delu.

Temu naziranju nasproti moram dvoje poudarjati. Prvič se na nadaljevalnih šolah ne gre za strokovni pouk v pravem pomenu besede, ker je za to veliko premalo časa in ker je mladina za popoln kmetijski pouk tudi premalo zrela. Gre v tem slučaju le za pripravljalni stanovski pouk.

Drugič moram pa poudarjati, da je tega pouka treba sploh naši kmetijski mladini zuna, no deželi in da še dolgo ne bomo dobili toliko kmetijskih šol da bi bile tako splošno pristopne, kakor bi bilo v tem slučaju želeli.

Ljudska šola z vso svojo osnovo bo ostala še dolgo edina za kmetijski naraščaj. In te mladini mora ljudska šola pomagati, da se stanovsko dvigne in lažje pribori do boljšega domačega kruha.

Če imamo danes za obrtniške in trgovske valence poleg trgovskih in obrtnih šol tudi nadaljevalne šole, jih moramo dobiti tudi za naše kmetijske sinove, katerim ni usojeno priti v kmetijsko šolo. Zakaj bi se jim odnejovala stanovska izobrazba na nadaljevalni šoli, ki jo bolj potrebujejo,

kakor drugi obrtniški stanovi, če hočemo, da se bodo glavni stebri države bolj okrepili.

Če bi se bila pri nas takoli s početka vpeljala nadaljevalna šola, kakor se je po drugih državah, bi bilo tudi pri nas marsikaj na boljšem.

Z reformo ljudskega šolstva dobimo gotovo tudi nadaljevalno šolo, tako kakor imajo Srbi svojo »produžno« šolo.

Dokler na nimamo zakonskih določil za nadaljevalno šolo, jo lahko ustanovljamo v prehodni dobi na podlagi razglašala iz leta 1876 s pomočjo kraine in okrajne šolske oblasti. Okrajna šolska oblast ne bo delala zaprek. Glavno je, da pridobimo za vpeljavo nadaljevalnega tečaja krajno oblast, tedaj kraji šolski svet in da se učitelstvo s potrebno vneemo loti tega dela.

Poverjeništvu za kmetilstvo bo po svojih močeh podpiralo vsako tako prizadevanje in bo dajalo tudi potrebne nagrade.

Danes imamo med praktičnimi učitelji že tako število večjih moči, ter toliko zavednih občin, da bi se dalo brez vsakega odloca iti na delo. Treba je le dobre volje na eni in na drugi strani.

Naš položaj je danes — da še enkrat na kratko ponovim — tak, da nimamo nadaljevalnih šol in da je pouk na ponavljanih šolah glede kmetijskega pouka blizu tam, kjer smo bili pred 44 leti in da se višji šol, svet prav lahko obrne na vsa področja šolskega obilstva z ravno takim razglasom kakor leta 1876, ko je imel dobesedno sledečo vsebino: »da se okraj, šolski sveti vnovič in nujno pozivljajo, da kar najbolj skrbje za gojitev in pospeševanje kmetijskega pouka in da zlasti v sporazumu z dotičnimi krogi nakrepkele delujejo na to, da kar najhitreje ustanovljajo kmetijsko-nadaljevalne šole, posebno tam, kjer so potrebne in kjer so večrazredne šole.«

Vse to velja do danes še danes prav tako, kakor pred 44 leti.

Glede gospodinjstvo-nadaljevalnih šol nismo storili dosedaj še nobenega koraka. Imamo sicer načrt za takozvane delovne šole, ki je na na ostal glede gospodinjstvenega pouka ravno tako na papirju, kakor načrt za kmetijsko-nadaljevalne šole.

In vendar moramo po vseh pravicah zahtevati da pride čimprej do gospodinjstvenih nadaljevalnih tečajev po deželi in da začnemo tudi tukaj že enkrat ledino orati.

V. Rohman.

Fr. Merliak

Sedaj pa bolj resno.

Praznik semeni navdušente, veselo razpoloženje, to je mana za trgovca. Svet tedaj ne misli mnogo: tiavendan dela, kupuje in prodaja; in nista mu mar niti cena, niti kakovost blaga. Šele ko se navdušenje poleže in ko nastopi kri zopet svoji normalen tok, se ozre po računu izgube in dobička ter naide bilanco, ponavleč... pasivno.

Lani so nam n. pr. servirali s tistim podržavljenim učitelstvom mačko v vreči. In koliko se jih je takrat obleklo celo v narado, kakor da je res praznik in beta maša.

Stari srbski šolski zakon je bil razširjen tudi na nove pokrajine in plače so nam bile za spoznanje novišane, to je bilo vse.

In tista naglica, s katero se je to izveščilo?

I to, brate, ima svoj zadak, kajti s tem smo postali vsi skupaj tista vrsta posebnih državnih uradnikov, ki pomeni v Srbiji in Črni gori... učitelja; in to je toliko kolikor tisti kot na krščanskem pokopališču, ki nima blagoslovljene zemlje.

Kaj bi se menili! Tudi letos je bil v Beogradu sijajen sprejem: godba, ministri, poslanci, navdušene govornice, krepi pozdravi. Toda, kaj črveca na belem o naši pasivni volilni pravici in da smo učitelji državni uradniki s srednješolsko izobrazbo in ne bitja »sa pola mature«, to bi ne bilo nič manj impozantno.

Naglica ni nikjer dobra, kajti v naglici človek raj kaj pozabi. In red, tudi dnevi, je leba človeška čednost.

Kapelnik mora poznati svote godce in instrumente pred koncertom. Za boga! kam na pridemo, če jih intonira kar pet tisoč hkratu in zraven da še vsak svojo trobit?

Krivi pa niso samo nekateri.

Vseh kablov med Zemunom in Beogradom menda vendar niso razdrli Nemci. Čemu tisto iznenadenje s preranim prihodom Slovencev, da je moralo radi tega toliko njih snati podnevu mesto ponoči?

Kdor je živel v notranosti Srbije in v Črni gori, se ne čudi, da je prodrl slovenski osnutek pravil za združjenje.

Varoš in selo, brate in da tista vsakoletna »licitacija« služb vpliva tam doli na duha prav tako, kakor pri nas protekcija in behanje za prvenstvo.

Zakaj pa ne prinaša »Tovariš« kaj več poročil iz Srbije in drugih pokrajin? Tudi to je krivo, da je postal marsikdo naših v Beogradu kar tabula rasa. Pri nas sploh merimo vse preveč po svojem konitu drugi ljudi in tako pride potem do ljubosumnosti. Treba da se spoznamo do dobra in sklenemo naše vrste poprei kot zasadi kdo kline med nas... Luka je imel popolnoma prav, da je zarobantil. Trije predlogi, oziroma načrti, so torej bili ne katerih naj bi se združili. Naravno, da je bil to za skupščino predr oreh! Dne 17. julija zborovanje delegacije, 18. pa že kongres; in pri tako ogromni udeležbi ter pri takem političnem in stanovskem miljeju, v kakršnem živimo danes, Saj sem rekel, da naglica ni nikjer dobra, kajti v naglici lahko človek kaj pozabi in potem se čisto razore in razdere vse prav zaradi tega, čeprav ni tisto včasih niti toliko vredno, da bi se o niem razpravljalo.

Letos smo se preveč zanašali drug na drugega in mislili da se bo vse vlečalo in skladalo kadar pridemo skupaj.

Že pri manjših in neznatnih zgradbah mora biti natančen načrt, ki odgovarja vsem meram in dimenzijam, kaj šele pri tako ogromni stavbi. Še sreča, da je šlo tako.

Pa brez zamere, če rečem, da je bilo več dobre in trdne volje, kakor previdnosti in predpripav. Odslej pa bolj resno, da ohranimo sebi stan in narodu... šolo...

Umetnost in vzgoja.

Piše prof. Fr. Suher.

(Dalje.)

VI.

Kdo in kako naj podpira umetniško zmisel.

Kdo naj predava? Kdo pa sklicuje politične shode? Za te imamo »zmožne« (?) ljudi, za vzgojo pa ne. To mi prav in nedostatek bi se moral odpraviti. Ali mislite, da bo samo politika narod rešila? Vzgoje je treba; to je prav! Ta je stvar socialne oskrbe! Narod nevzgojen pošiljati na volišče je tako, kakor dati otroku puško v roke. Če bi se tisti čas in tisti izdatki porabili za vzgojo učiteljev, ki se porabi za strankarsko politiko in brezuspešne boje, bilo bi v narodu več pozitivnega dela, pa tudi več sreče in zadovoljstva. Predvsem na bi morali delavci na polju izobraževanja toliko veljati, kakor politiki, ki so včasih slabi in se boré le za svoj ugled brez koristi naroda.

Kdo naj jih tolmači? V prvi vrsti nihče drugi nego umetnik sam. Odkril bi nam naj vsaj deloma svoje čustvo, kaj mu je vzbujalo duha in je vznemirilo njegovo notranost, kjer se je ustvarjala ideja, ki je silila na dan in iskala izraza. — Včasih bo treba kaj povedati o načinu tega izraza in opozoriti opazovalca na to, česar mu nedostaja, da ne more shvatiti umetnikovega razodetja. Tehnika se mora opravičiti in oblika umotvora mora biti osnovana. Čim manj je poslušalec sam umetnik, tem več mu bode treba razlage. Kdor hoče sam umetniško umeti, — vsaj moderno umetnost — mora se sam pečati vsaj z začetki umetniškega stvarjanja.

Razlagatelj bode še marsikaj moral vedeti, kar vsakdo vedeti ne more, kar pa bode za umevanje umetnine važno.

Zgodovina se tu ne more prezreti.

Zlasti pa bode navadnemu gledalcu težko razlagati nagoto v umetnosti. Kdor nima zmisla za anatomijo in prav nič znanja o njej ne more s pravim očesom močiti umetnin te vrste. Gledal bode morda s poltenimi očmi in ne bode videl lepote. — Razlagatelj bo imel hvaležno nalogo, da ga napoti do čistega uživanja v estetičnem zmislu.

Onstran diletantskega in vsakega drugega pojmovanja, ki se da o vsebini umotvora z besedo vzbuditi, še stoji nekaj drugega v umotvoru, kar se da samo le čutiti in kar je kljub temu še vendarle glavna stvar.

Torej ne bode razlagatelj umetnik nikdar preveč vedel, če bode še toliko svojih čustev odkril z besedo.

Znan profesor na obrtnem muzeju na Dunaju je nazivljial razlago umetnin v umetniškem muzeju »secirante s kuhinjskim nožem«.

To je resnica morda, ako pride umetnina v roke kritiku, ki obvladuje le teorijo estetike, suhoparnemu profesorju, ki ne

čuti vzvišenejšega doklica umetnikovega in umetnine in sam ni kar nič umetnik.

Umetniku pa, ki ima takt in dobro samovzgojo, se ne more tega zgoditi napram stari, priznani umetnici, še manj pa če govori o umotvoru, ki ga le ustvaril sam ali njegov tekmeč.

Tako se bode tudi preprost človek zanimal za umetniške pojave in kar je glavna stvar, **podpiral bode tudi umetnost**.

Iz naših hiš bodo počasi izgibile **slabe reprodukcije**, ki služijo večkrat reklamni lažipatriotizmu ali bizantinske pobožnosti, ali pa so sicer šara s ceneza živinskega sejma. Za nje ni prostora pri nas, kakor bi naj ne bilo prostora v naših krčmah za gramofone in mašinska godala z nemškimi poučnimi preprostimi napelji.

Nadomestiti jih morajo umotvori originalni. Ne ena hiša naj bi ne bila brez originalnih umotvorov in v naših hišah in javnih prostorih naj se glasi **slovenska pesem in glasba**. — Na ta način bomo dvignili naš umetniški horizont. Z reprodukcijami pa naj izginejo tudi ostudni **okvirji naših podob** in naj se namestijo z domačim delom. — Pristnega lesa in dobrih delavcev v ta namen imamo dovolj. Samo okusa nam nedostaja. Zdi se nam vedno še lepši »zlat« (!) kakor pristno lesen okvir. Ne vemo, da je vsa nepristnost **materijala brezukusnost prve vrste**. Zato nosim rače denar za tui fabrikat tujemu trgovcu, nego da bi zaposlili domačega mnogo bolj simpatičnega, marljivoga mizarja in porabili **domači materijal**.

Na naših pisalnih mizah leži vse polno plastičnih reprodukcij iz porcelana in mavca. Umetnost se hoče utesniti v neporaben slab materijal, našim kinarjem pa ne damo prilike, da bi nas veselili s svojimi pristnomaterijalnimi originali.

V cerkvi, kapeli in na domu streže bruh nebroti umazanih **pačnatih cvetic**, prava nevarnost za ogenj. Na polju in vrtu pa se joče osamljeno cvetje najkрасnejše flore.

Ze se je udomačila šega, da se poklanja originalne umetnine ob svečanih časih sorodnikom in znancom: o Božiču, ob novem letu, o Veliki noči ob ženitbah in godovih, ni se pa še vkoreninila ta šega v vseh naših premožnih slojih. Ozkosrčnost in slabo razumevanje umetnin sta še vedno na potu. Zlasti na kmetih je še mnogo premožnih ljudi, ki imajo nepokvarjen okus, pa nihče jih ne opominja, kaj bi se lahko kupilo v vezilo ob slavnostnih prilikah. — Ljudje prihajajo v mesto in se začelajo v izlozbe polne židovskega potvorjenega blaga, polne golufive šare. Vidijo tu našemiljene moške in ženske oboževalce pariškega oblačila — in kvarijo si zdrav prirojeni okus.

Deželo mesto in vas so včasih preplavljali agenti sleparji s ponudbami na »umetniške« portrete, ki so se na izdelovali v dunajskih židovskih »tovarnah« po slabih fotografijah za naš dober denar. Se malenkost bi trebalo privedati, pa bi zani dobili pristen originalni portret pri domačem umetniku. Tudi z razdelnicami slabe vrste se širi v oblini meri neokusnost. Izvržek se kupi, ker je ceneji, domače pristno delo pa se omalovažuje povsod tam, kjer je narod v stiku z vtihotapljeno tujo kulturo.

Naj bi se okus naših ljudi že enkrat osamosvoil in rešil tujega vpliva. Naj bi se nehalo tisto očitno posnemanje tujih šeg in tuje noše zlasti pri ženstvu. — pa tudi pri moških. Kdor je bil prej enkrat pri volakih, že se je navlekel nemškega duha in ga izražal v besedi in noši: če je bil prišel na Gornje Štajersko, je prinesel domu znane zelene obšive ma suknji in svoji štajerski klobuk.

Čemu nam pariška moda? Čemu dunajski in pariški klobuki? Moda in ves umetniško ne pomaga nič ženski lepoti. Če ni narava dala, tudi moda ne bo. Edino zdravje je vir lepote — in seveda, ker je mladina zdravjša, vsaj navadno — tudi mladost. Pa star človek je marsikdaj lepši nego mlad. Staro, redno, naravno in pravno življenje, pametna izprememba počitka z delom in dobra vest pomaga najbolj lepoti. — In vse to je ceno. Polovica narodnega premoženja bi ostalo doma, če bi se ravnali po teh načelih. Samo praktičnost noše, uporabnost obleke bodi merodajna! Kar ustreza namenu, je tudi leno. Treba se je le navaditi. Odvrčamo ljudi od kvarljivih zabav in povejmo jim, da je ples v zaduhli sobi poguben te-

* Ponovno se je ljubezljivo odzval moji prošnji odlični umetnik, lastnik umetniškega paviliona g. J. in moji učenci in jaz smo mu bili vedno hvaležni za njegovo prijaznost.

** Pa tudi tu se že kaže po zaslugi vrlega za narodno umetnost vnetega učitelja dober zaslužek.

lesnemu zdravju in divjost prireditve duševnemu razvoju. Okrijmo ljudstvu neestetiko uživanja alkoholnih pijač, ocenimo mu pravilno vrednost kinematografa in nadomestimo ga z lepim petjem in z dramskimi na ljudskem odru v vasi, pa tudi v mestu. Povejmo mu, da kino nima z umetnostjo večinoma prav nič skupnega. V kolikor posnema dramatik in upodabljačo umetnost, je naravnost kvarljiv gladek umetniškega naziranja v masi ljudstva. Mogoče je da se podivja čkus in da ustvarja popolnoma kvarljive pojme o umetnosti. O prizorih, ki jih z etičnega stališča ni mogoče odobravati, niti ni govoriti. Žal, pa je vojna baš v tem oziru s kinom mnogo grešila in pohujšala učinila, da prava umetnost je v tridesetih letih še ne more popravit. Ker ona ne umije, se ne giblje in ne deluje na razdražene živce.

Pač na bi si stekel lahko kinematograf velike zasluge za poljudno donazorovanje prizorov, ki spadajo v naravoslovje, tehniki in k drugim vedam, kakor se to že marsikje dogaja združeno s ortnerim razlaganjem. (Dalje prih.)

Iz ameriškega pisma.

... Ameriške šole so vobče daleč za našimi; tudi se ne zahteva tu iste predizobrazbe za višje šole kakor pri nas.

V višjem šolskem svetu sede tu, kakor izvem od svoje angleške učiteljice, jako malokedaj, lahko se reče, nikoli ne, nekdanji učitelji. Tukaj se vse voli. Če koga žene častihlepe po kakem javnem dostojanstvu, tedaj teka za njim ali pa se da od svojih pristašev voliti. Ali je čevljar ali mesar, tu ni razlike. N. pr. je v »Board of Education in Hobokenu« mesar član. Kaj se more zahtevati od takih ljudi v vprašanih, ki jih morejo razmotrivati le strokovnjaki. Saj niti nimajo šole enotnih knjig; ampak tudi ta izbira se vrši pristransko.

Na javnih šolah se brezplačno preskrbe učila in vse, kar med nje spada; seveda je v vsakem mestu drugače, rabijo se druge knjige.

Edino, na kar se polaga tu važnost, je angleščina. »Buhstabiliranje« in izgovarjanje besedi se vadi do osmega razreda. Vendar pa so tukaj ljudje, ki so tukaj rojeni, pa govorijo slabo angleščino. Vrh tega so 3 ali 4 pravila, kako naj se izgovarjajo ali naglašajo besede...

Kakor se mi je že pravilo, rabi mnogo domačih ljudi, ko čitajo knjige, besednjake, ker se v njih nahajajo besede, ki jih prej niso nikoli slišali in torej ne morejo znati njih pomena. Baj je ima angleščina večji besedni zaklad nego nemščina ali francoščina.

V drugih strokah kakor zemljepisje, zgodovina, prirodopisje itd. so Amerikanci daleč za našimi otroci. Celotna matematika je stroka, ki se ne uvaža tako kakor pri nas.

In določa naloge? Sedite, da ne padete! Domačih nalog se tu ne daje, ali pa le zelo redko kedar, niti ne v najvažnejših strokah. Učitelj, ki daje domače naloge, si ne pridobi »blagohotnosti« svojih učencev. Tukaj se ne trudijo učenci za blagohotnost učiteljev, ampak narobe. (Sicer je skoraj vse spodnje šolstvo v rokah učiteljic, ker se učiteljstvo preslabo plačuje). Ako je učiteljica prestroga, se zgodi večkrat, da otroci kratkotalo pobegnejo ali pa stavkajo. New York ima vsako leto tako šolsko stavko, in starši so navadno tako neumni, da podpirajo otroke v tej zadevi.

Kakor mi je pravila moja učiteljica, se zgodi v New Yorku večkrat, da se vzamejo otrokom v šoli revolverji, sekire in noži.

Pred približno pol leta je stalo v časnikih, da so otroci obmetavali učitelja z opeki. Med vojno je bil ta učitelj v Franciji na fronti. Hotel je uvesti v šolo nekoliko discipline, pa je zadel na tak odpor. Navadno potem takega učitelja premestijo.

Tukaj se suče namreč vse okoli žene in otroka; mož je ničla, ki šteje le v podjetju. In otroci in ženske so dovolj domišljave.

Sicer pa so naziranja v marsičem tukaj različna. N. pr. malokedaj kakšen učenec obsedi, skoraj nikoli. Nasprotno pa se pošiljajo učenci nazaj v spodnje razrede, ali pa se še večkrat zgodi, da učenci razred preskočijo. Vsaka učiteljica vidi v tem svojo čast, da prav mnogo učencev dalje pomakne, to so namreč vsi v njenem razredu.

Tu primanjkuje učnih moči, ker gre do dekleta rajši v kako ofico kakor pa bi se posvetila učiteljstvu. Tu se jeze manj, pa zaslužijo večkrat tudi več.

V Broklynu je učiteljica svarila učenca zaradi neke nedostojnosti. Tem povodom reče: »Jon will be a nice gentle-

man... Na to odgovori paglavec: »I'm not going to be a gentleman, I am going to be a crook!...»

Tu v Ameriki se je v zadnjem času vse spremenilo. Prejšnja Amerika ne eksistira več. Konec jo je na večno.

Učiteljske organizacije v Italiji.

Ni menda stanu v Italiji, ki bi bil tako zapostavljen in malo upoštevan, kakor je ravno učiteljski. Velika je učiteljska družina v tej državi, a vendar ni njena beseda prišla nikoli do tiste veljave, kakor bi bilo prav. Učitelj je bil vse do zadnjih dni suženj države in občine, ki sta gospodarila z njim po svoji volji. Njegovo stališče v šoli in zunaj nje ni bilo prav nič zavidanja vredno. Vse do zadnjih časov je bil za svoje delo plačan tako sramotno in beraško, da se naravno ni mogel dvigniti v socialnem življenju nad nivo bednega proletarca. Izboljšanja svojega materialnega stanja pa si ni mogel izvojevati z lastno močjo, ker je ta še dandanes tako razcepljena na skupine različnih idejnih tendenc, da je vsaka večja akcija v dobro stanu uprav nemogoča. V Italiji imamo 8 (osem) učiteljskih organizacij, ki cepijo učiteljsko moč po ideji in interesih ena v škodo drugi. Glavne tri skupine so: »Unione Magistrale Nazionale« s sedežem v Rimu; »Nicolò Tomaseo« s sedežem istotam in »Sindacato Magistrale Italiano« s sedežem v Milanu. Prvo je največje učiteljsko združenje, ki je na papirju apolitično, v resnici pa strogo nacionalistično in eksponent najhujšega državnega imperializma; drugo je izšlo iz vrst klerikalnih političnih organizacij in je v nekakem nasprotju, v kolikor zadeva notranje državno življenje, s framacoskim programom nekdanje Italije. Tretje, ki pridobiva dan za dnem več tal v učiteljskih vrstah, je združenje učiteljskega socialističnega političnega prepričanja. Potem imamo še sledeče manjše organizacije, ki jih navažamo z italijanskimi imeni: »Associazione Nazionale fra gli insegnanti elementari abilitati alla Direzione Didattica« s sedežem v Marsala; »Comitato Nazionale Licenziati Scuole normali« s sedežem v Rimu; »Federazione Nazionale Insegnanti Piccoli Comuni« s sedežem v S. Vito Romano; »Associazione Nazionale Insegnanti Scuole di Tirocinio« s sedežem v Neapolju in »Federazione Nazionale maestri militari ed ex militari« s sedežem v Kataniji. — I.e edino prve tri organizacije imajo pravico do obstoja, ker se borijo za skupne koristi stanu in šole, čeravno vsaka s svojega idejnega vidika. Ostale štiri so dokaz posebnih težnj nekaterih učiteljskih skupin, katerih koristi morda ne škodujejo naravnost učiteljskemu stanu, pa so vsaj v navskrižju z interesi splošnosti. Naravno je tedaj, da se kaže pri razsodnejših učiteljih odpor proti temu brezsmiselnemu slabljenju moči in da se pojavljajo med njimi glasovi o potrebi združenja, sicer ne še na strogo stanovski podlagi, pač pa zaenkrat na omejenem torišču glavnih političnih prepričanj. Poč do učiteljskega sindikata, ki bi združeval v sebi vse moči v kraj stanu in šoli, je še dolga in kdove kdaj jo dosežejo učiteljske vrste v Italiji.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Zavezno delegacijsko zborovanje v Mariboru.

V zadevi Zavezinega delegacijskega zborovanja nam poroča pripravilni odbor: Glede stanovanj je velikanska težava. Na vsak način se morajo oni, ki niso delegati, pa se hočejo udeležiti Sokolskega slavja oglasiti pri stanovanjskem odseku Sokola -- »Narodni dom«. Sicer bomo iskali stanovanj na dve plati. Vesna je obljubljenih 27 postelj za učiteljice odgovarjala, ker je zavod zasedla delimitacijska komisija. Vinarska šola čaka še dovolitve od poverjeništvu. Onim, ki se udeležijo Sokolskega zleta, je na razpolago šola v Radvanju -- tričetrt ure izven mesta. Tamošnji nadučitelj Radoslav Knaflič tudi lahko preskrbi privatno 10 prenočišč za učiteljice, ki se naj v tem ozru obrnejo nani. Tudi v šoli v Tezu poleg telovadišča bo nekaj prostora. Pripravilni odbor nas zagotavlja, da bo storil vse, kolikor se bo storiti dalo.

Skupnega obeda ne bo, ker nepotrebnost mnogo stane. V »Narodnem domu« bodo za 28. dan t. m. pripravili nekoliko več. Vsi delegati, ki pridejo v Maribor v petek, pa imajo privatno stanovanje, se ozozarjalo da uporabijo popoldanski vlak.

* Lep žentlemen boš!

** Ne bom žentlemen, bom gojful (tat)!

ker bi zvečer ob 11. uri ne mogli iskati stanovanj in tudi: ni mogoče vsakega posameznika spremiti na stanovanje in buditi ljudi.

Vodstvo Zaveze.

Delegati za delegacijsko zborovanje Udruženja jugoslovanskega učiteljstva, poverjeništvu Ljubljana dne 28. avgusta v Mariboru je nadalje prijavilo:

XXIII. Učit. društvo za gornjegrajski okraj:

- 64. Pulko Valentin — Gorica.
- 65. Pušenjak Ivan — Mozirje.
- Namestnika:
- 51. Sotlar Martin — Bočna.
- 52. Rojnikova Marija — Gorica.

XXIV. Učit. društvo za kozjanski okraj:

- 66. Volavšek Anton — Buče.
- 67. Volavškova Slava — Buče.
- Namestnika:
- 53. Lovrečeva Hedka — Št. Peter p. Sv. goram.

XXV. Učit. društvo za novomeški okraj:

- 68. Matko Davorin — Novo mesto.
- 69. Zemljakova Otilija — Toplice.
- 70. Hočevar Fran — Birčna vas.
- Namestniki:
- 54. Franketova Marija — Dobrnjke.
- 55. Vrcejeva Ivanka — Št. Lorenc.
- 56. Gebauer Viljem — Šmihel.

XXVI. Učit. društvo za ormoški okraj:

- 71. Rajšp Josip — Ormož.
- 72. Okornova Zofija — Središče.
- Namestnika:
- 57. Pinterič Drago — Miklavž.
- 58. Musek Ljudevit — Boffenk.

XXVII. Učit. društvo za velikovski okraj:

- 73. Magerl Ivan — Velikovec.
- 74. Hren Anton — Studenci.
- 75. Copic Venceslav — Ruda.
- Namestniki:
- 59. Moderndorfer Vinko — Mali Št. Vid.
- 60. Mencingerjeva Lucija — Mokliče.
- 61. Burdijan Ivan — Grabščaj.

XXVIII. Učit. društvo za ljubljansko okolico:

- 76. Žirovnik Janko — Borovnica.
- 77. Urbančič Anton — Horjul.
- 78. Majer-Hromčeva Ivana — D. M. v Polju.
- Namestnika:
- 62. Kumelj Metod — Vič.
- 63. Kalanova Franja — Št. Vid nad Ljubljano.

Iz šeste seje vodstva Zaveze (2. avg. 1920).

1. Povodom rojstnega dne Nj. Visočanstva kralja Petra I. je odposlal Zavezin predsednik udanostno brzojavko direktno v Beograd.

2. Prvi kongres jugoslovanskega učiteljstva v Beogradu se je vršil dne 17., 18. in 19. julija t. l. Tega kongresa se je udeležilo okoli 5600 učiteljstva, izmed teh je bilo okoli 200 Slovencev z 83 delegati in delegatijami. Vse podrobnosti o poteku udruženja so razvidne iz 28. številke letošnjega Učit. Tovariša.

3. Oficialni naslov našega ujedinjenja je: »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva v Beogradu. — Poverjeništvu Ljubljana.«

4. Odsek, ki je redigiral resolucije za kongres, nam je bil iz Beograda imenoma javljen. Glavni odbor skupne organizacije je konstituiran, predseduje mu Čeda M. Todorović. Zaveza je preielala od glavnega odbora Udruženja po kongresu sprejeta pravila.

5. Osnutek pravil za UJU, izdelan od likvidacijskega odbora Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani, je bil na kongresu v celoti z malimi izpremembami sprejet. Izvzemši nekaj malih nebitvenih poprav, so se izpremenila naša pravila naslednje: V § 10. (odpadeta odstavka c) in č). § 11. se glasi: Glavni odbor je: a) izvršilni, b) upravni (namesto ožji in širji).

§ 12. je popravljen tako, da sta v izvršilnem odboru dva podpredsednika in dva urednika učiteljskih glasil in ne samo eden. § 13. se glasi doslovno: V upravnem odboru je poleg članov izvršilnega odbora še 15 odbornikov. Državna skupščina se imenuje v popravljenih pravilih glavna skupščina. § 28. naj se popravi: Volitve... izvrši pokrajinska skupščina... za dobo 3 let (in ne enega leta). V končnem oddelku »Prehodne določbe« odpadeta 7. in 8. odstavek. 5. pa je izpremenjen tako-le: Osrednje glasilo Udruženja je »Narodna Prosveta« in »Učitelj« v Beogradu. (Primerjaj osnutek naših pravil v 23. števi. letošnjega Učit. Tovariša!)

6. Izvršilni glavni odbor »Udruženja jugoslovanskega učiteljstva« nam je poslal s svojega prvega sestanka dopis, v katerem poroča, da izhaja novi centralni organ »Narodna Prosveta« spočetka dvakrat na teden, pozneje pa postane tnevnik. Da krije centrala izdatke za ta list, naroča poverjeništvu Ljubljana: a) Vsako okrajno učiteljsko društvo našega poverjeništvu naj imenuje po enega ali dva agilna učitelja, ki bi bila poverjenika za razširjenje »Narodne Prosvete« v dotičnem okraju; b) centrali v Beograd naj se odpošlje imenik učiteljstva za vsak okraj poverjeništvu. — Sklene se nasvetovati centrali v Beograd, da naj ostane »Narodna Prosveta« vsaj še eno leto tednik, ki izhaja lahko po potrebi s prilogami. Umestneje za naše razmere bi pa bilo, da izhaja centralno glasilo le vsakih 14 dni. Pri naša naj samo najkvalitetnejše stvari, ki zanimajo vse učiteljske v kraljevini SHS. Tak list naj bi bil obvezen za vse članstvo UJU. Nova ureditev naj se izvrši se-le s 1. januarjem 1921. Članarina, ki dostaj še ni določena, naj se javi takoj vsem